

Nee tegen Hoffman

Ooit deed Philip Seymour Hoffman auditie bij Ivo van Hove. De Vlaams-Nederlandse theatermaker wees hem af.

Door **Hein Janssen** Foto **Dana Lixenberg**

‘O nze *petit histoire* begon in 1997. Ik zou voor het eerst in New York een voorstelling regisseren, bij de Theatre Workshop, *More Stately Mansions* van Eugene O'Neill. Ik was in die voor mij volkomen onbekende stad een onbekende naam en moest audities afnemen met onbekende acteurs. Philip Seymour Hoffman was er daar een van. Pas later dat jaar zou hij doorbreken, in de film *Boogie Nights*. ‘Ik herinner me dat hij die auditie fenomenaal deed, maar er was in dat stuk niet echt een rol voor hem.

‘Twee jaar later was ik terug in New York om *A Streetcar Named Desire* te regisseren. En daar was Philip weer: hij wilde per se die rol van Stanley Kowalski, de stoere Polak, de tegenspeler van Blanche. En toen durfde ik het niet: de angst sloeg mij om het hart. Hij was intussen een groot en zeer bekend acteur geworden en ik was gewoon bang voor hem. Zo aanwezig, zo overweldigend, zo veel van alles, zo eigen ook. Ik kreeg er zelfs faalangst van, iets dat ik later nooit meer zo heb meegemaakt.

‘Hij moest en zou die rol krijgen en ik zei nee. Daarna heeft hij me nog een tijdje gestalkt. Het was de grootste castingfout die ik ooit heb gemaakt.

‘Na die tijd zijn we elkaar zo’n beetje blijven volgen. In 2004 zou ik in New York een nieuwe theaterversie van Ingmar Bergmans *Scènes uit een huwelijk* gaan doen, met Elizabeth Marvel en met hem. We hebben daar toen een aantal gesprekken over gevoerd, maar juist op dat moment kwam er een belangrijk project op zijn pad, een onafhankelijke film die hij met vrienden kon gaan maken. Daar heeft hij toen voor gekozen. Terecht: dat was *Capote*, waarvoor hij een Oscar won.

‘Ik herinner mij die gesprekken met hem nog goed. Zo aanwezig hij was als acteur, zo rustig en beheerst kon hij over theater praten. Theater is altijd belangrijk voor hem geweest, hij is eruit afkomstig, hij heeft een eigen groep gehad en hij is met tussenpozen altijd toneel blijven spelen. Hij was verknocht aan het theater en dat doe je in New York niet om geld te verdienen, integendeel.

‘Twee jaar geleden zag ik hem als Willy Loman in *Death of a Salesman*, een fenomenaal succes op Broadway. Dat was voor Broadway begrippen een extreme voorstelling: Hoffman zat grotendeels met zijn rug naar het publiek. Hij speelde de handelsreiziger als een man die zijn leven aan het verliezen is. Duisternis alom. Er hing een enorme weemoed over die voorstelling.

Zijn films heb ik bijna allemaal gezien. Geweldig: die scène in *Boogie Nights* als hij Mark Wahlberg een zoen op zijn mond wil geven en hij

wordt weggeduwd, alsof hij een vieze vlieg is. *Kiss me, kiss me on the mouth!* Dat rafelige, dat loser-zijn, prachtig, en toch moest je er ook om lachen.

‘Mijn favoriete film is *Synecdoche, New York*, een minder bekende film uit 2008 van Charlie Kaufman. Daarin speelde hij een theaterregisseur die de voorstelling van zijn leven wil gaan maken. In een grote, leegstaande fabriekshal bouwt hij een replica van New York en dan ontstaat er een prachtig spel tussen de werkelijke wereld en de fictieve. Zijn gedroomde voorstelling komt nooit af. Van zijn eigen leven maakt hij een kunstwerk, hij raakt erin verstrikt en het eindigt in een existentiële crisis. Je ziet hem door dat verhaal heen tientallen jaren ouder worden, rijper, en intussen niet opgeven en doorzetten. Een man die kuiert door zijn eigen leven en alle nuances van dat leven komen in deze rol voorbij. Al zijn andere rollen zijn hier eigenlijk afsplitsingen van. Eindeloos droef, die film, eindeloos droef.

‘Ik vond dat hij met de jaren beter werd. In het begin zocht hij zijn toevlucht nogal eens in tics en maniertjes. Door bijvoorbeeld voortdurend met een balpen op tafel te tikken om in zijn personage onrust te suggereren. Later verinnerlijkte hij steeds meer. In *The Master* bijvoorbeeld speelt hij een personage dat van de buitenkant groots is, idealistisch, een wereldverbeteraar. Maar hij haalt dat helemaal onderuit, met minimale middelen, als een slijpschijf. Hij was de meester van het pijnlijke moment.

‘Nee, ik zag geen verschil tussen Hoffman in het theater en Hoffman in de film. Je hebt acteur-acteurs, en personality-acteurs, die vanuit zichzelf werken, en dat was hij. Door alles heen zag je altijd die oude ziel. Ik moet ook altijd naar zijn ogen kijken, ook op die foto's die nu allemaal in de kranten staan. Twinkeloogjes zijn het, maar het worden nooit pretoogjes. Wat een duisternis zit daarin. Het zijn eenzame, troebele ogen.’

Hoffman in Europa

Philip Seymour Hoffman was ook in Europa als theateracteur te zien. In 2010 speelde hij de rol van Jago in Shakespeare's *Othello* tijdens de Wiener Festwochen in Wenen, in regie van Peter Sellars. Deze productie was eerder dat seizoen in New York in première gegaan. De criticus van *The New York Times* schreef: 'Hij is de enige Jago die ik heb gezien met zo'n poreus masker van bedrog.'

